הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ג.

חייב בשמחה. לשמות כתג דכתיב ושמחת בחגך (דברים טז) ואמרינן לקמן (דף ח.) דשמחה בשלמים לאכול את הבשר וילפינן לה (בפסחים דף קע.) מחבת שלמים ואכלת שם ושמחת[1]. ולקמן פריך מ"ש לענין ראייה דפטור ולענין שמחה דמחייב: **ושאינו לא שומע ולא מדבר.** היינו חרש דמתניתין שסמכו לשוטה וקטן: **רואה מהקהל.** דכתיב בפרשת הקהל בכוח כל ישראל לראות וגו'. ופרשת הקהל המלך היה קורא משנה תורה בעזרה בכל מוצאי שמטה דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה וגו' (דברים לא): **פרט לשומע ואינו מדבר.** השתא משמע שאין זה ראוי ללמוד: **הלכתא.** משנתינו: **למען ילמדו.** ואין זה ראוי ללמד אחרים: **רב אשי אמר ודאי למען ילמדו.** כלומר בלאו קושיא דהכי תרי אילמי ליכא לאוקמי לדרשה דתנא דמעיקר מהכא שומע ואינו מדבר אלא מלמען ילמדו: **ודאי סלקא דעתך מלמען ילמדו.** הוא דמשמע ליה אלמא סבירא ליה לתנא דכיון דלא משתעי לא גמיר לגפשיה: **וכיון דלא שמע.** אתן סהדי דלא גמיר. וכיון דתנן למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ואתן סהדי דטעמא משום דלא גמיר הוא אלא יכין כל מה שאומרים לפניו אמר לי למהדר תו למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דסבירא ליה דמאן דלא משתעי נמי לא גמיר מלמען ישמעו ממעט ליה אלא ודאי סבירא ליה דמאן דלא משתעי נמי גמיר ולא מלמען ישמעו ממעט הלכך הדר ומעטייה מלמען ילמדו הלכך ודאי למען ילמדו הוא דדרים: **פרט לבעלי קבין.** כשחתכו רגליהם נתנו קב קטן בכוף שוקו ונותנים בו מוכין וסומך סוף שוקו עליו: **אלא רגלים.** אדם שיש לו רגלים: **פעמיך בנעלים.** אלמא בנעלי מנעלים שייכי פעמים וכדאייה כתיב[2] שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו': **שנקרא נדיב.** על שם שנדבו לבו להכיר בורא: **נדיבי עמים.** הם הגרים המתנדבין מבין העמים לקבל עליהן עול מצות: **והכור רך.** משום דרבי תנחום אמרה נקט לה הכא גבי שמעתתא דרבי תנחום: **אכל נחשים ועקרבים יש בו.** לא היה ריק אלא ממים: **להקביל פניו.** יום טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים כדאמרינן במסכת ראש השנה (דף טז:) מדוע את הולכת אליו היום לא אדם ולא שבת (מלאכי ב ד): **תלמידיך אנו.** ואין לנו לדבר כפניך: **האמרת.** שבחת כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים לד) ישתבחו שדרכן לאלתה: **חטיבה אחת.** שבח אחד שבח מיוחד לומר אין כמוך לכך מחרגון לאלוה: ואף

גמר ראיה ראיה מהקהל. ונשים ליכא לחיובי דקא ממעטו ליה לקמן מזכורך וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא תיפוק לי דמצות עשה שהזמן גרמה מהו דתימא נילף ראיה מהקהל מה להלן נשים חייבות וטפלים לא מחייבינן כמו בהקהל וליתן שכר למביאיהם כי התם דמקל וחומר פטרינן ליה כדפרישית לעיל דנשים פטורות טפלים לא כל שכן (ב) ולקמן דמרבינן קטן שהגיע לחיוב מדכתיב כל ולא גמרינן מהקהל התם אסמכתא בעלמא הוא כדמסיק ומהאי ק"ו נמי פטור וכי פריך דרבנן הוא מני לאקשויי למה לי קרא לינמר מהקהל אלא עדיפא מיהא פריך:

מלמען ישמעו **נפקא.** דפסטיה דקרא משמע האזינה והכין שיכין מה שילמדהו הלכך מה לנו שישמע כיון דלא גמיר ממעטינן ליה שפיר:

אלא קרי ביה למען ילמדו. ואף על גב דלא משתעי גמיר ולהכי לא נפקא להו מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפילו שמע עד השתא דמאי גמיר לאחריני כיון דלא מאי גמיר בהאי הליכה מה לו ללכת וכיון דלא שמע לא גמיר מכאן ולהבא אע"ג דגמיר לאחריני עד האידנא לא חזיל השתא כיון דלא יועיל לו הליכה זו דהא לא קאמר קרא הקהל אלא שישמעו בקריאת המלך וישנו מהשתא ויבאו לידי ידיעת הצור לכתיב בפיפיה דקרא וילמדו את ה' והש"ם לא חש להכיולו דפסיקא ליה דמשתעי בהני אכל מלמען ילמדו לא מאי מפיק (ג) בלא שמעו דלא הוינא מפיק מדבר ואינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ושפיר גמיר אף לאחריני וגם יכין למה נקהלו עכשיו וגם(ד) יעלמו ישמעו כדאמרינן לקמן:

חרש באזנו אחת. בירושלמי אמר ר' יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו א"ל יוסי בר בון פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דתני רבי יוסי ולבני אהרן מעשה בתנות (שמות כח) רבנן אמרי שתי כתונות לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כתונת (ה) לכל אחד ואחד הכי נמי רבנן אמרי באזניהם שתי אזנים לכל אחד ורבי יוסי אמר (ו) אזן לכל אחד ואחד:

אף על גב דלא שמעי. מחמת שהן רחוקים אבל אם היו חרשין ממעטינן מבאזניהם:

מפעמים נפקא. וכי אמרינן לקמן רגלים פרט לבעלי קבין אסמכתא בעלמא הוא (ז) דמפעמים נפקא וכי פריך במלאה (יומא דף קנ. ופס) ובערכין פרק האומר משקלי (דף יט: ופס) ורמינהי רגלים פרט לבעלי קבין ההיא (ח) מדסמיכה רגלים לאמר ולא משום שהוא עיקר דרשה(ט):

תחילה לגרים. שנצטווה על המילה טרם מכל אותם שלפניו:

נשים לשמוע. אמר בירושלמי דלא כבן עזאי (ז) דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה: **כדי** ליתן שכר למביאיהן. ועל זה סמכו (ט) להביא קטנים בבית הכנסת:

ומי

חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה מאי שנא לענין ראיה דפטירי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי לענין ראיה גמר ראיה ראיה [א]מהקהל דכתיב [1]הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכתיב [2]בבא כל ישראל לראות והתם מנלן דכתיב [1]למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר למימרא דכי לא משתעי לא גמר והא הנהו חרי אילמי דהוו בשבבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו עיילי ויתבי [ב]קמייהו ומנידי בריש[ג]יהו [ג]ומרחשין שפוותייהו ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו ואשתכח דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי וכולה הש"ס אמר מר זוטרא קרי ביה למען [ד]ילמדו רב אשי אמר ודאי למען ילמדו הוא דאי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר האי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען ילמדו הוא אמר ר' תנחום [2]חרש באזנו אחת פטור מן הראיה שנאמר [2]באזניהם והאי באזניהם מבעי ליה באזניהם דכולהו ישראל ההוא מנגד כל ישראל נפקא אי מנגד כל ישראל הוה אמינא אע"ג דלא שמעי כתב רחמנא באזניהם והוא דשמעי ההוא מלמען ישמעו נפקא אמר רבי תנחום [2]חיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה שנאמר [3]רגלים והא רגלים מבעי ליה [ה]פרט לבעלי קבין ההוא [ו]מפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים אלא רגלים וכן הוא אומר [5]תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ואומר [6]מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב [7]דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר [7]נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים אמר רב כהנא דרש [8]רב נתן בר מניומי משום ר' תנחום מאי דכתיב [8]והבור רק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו ת"ר [9]מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר [10](בן) חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש היום אמרו לו תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש [10]שבת של מי היתה שבת של ר' אלעזר בן עזריה היתה ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה [1]הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני ועוד דרש [9]את ה' האמרת היום וה' האמירך היום [11]אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה[1] אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב [10]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי

ועקרבים יש בו: ת"ר מעשה ברי יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין ואמרו כי ר' אלעזר בן עזריה דרש הקהל את העם האנשים והנשים והטף הא תינח אנשים ונשים טף למה לי כו'. ועוד דרש את ה' האמרת היום וכו'. אתם עשיתוני חטיבה אחת

מסורת הש"ס

א) [בע"י הגי' קמייהו], ב) [מנחות סג.], ג) [לקמן ד. יומות קנ. ערכין יט:], ד) מכילתא פ' בא פר' מז ותדר"ג פרק יח [ותוספתא סוטה פ"יז], ה) [ועי' תוי"ט סוף פ"ג דאהלות], ו) ברכות כח., ז) ברכות ז., ח) [פר' ציור אחד כשלש כלומר דבר הניכר שאין כמותו. ערוך נפש רב הלי בערך אחר], ט) [דברים כז], י) [שמות כג], מ) [וע"ע תוספות בכורות ז: ד"ה רוטבן], נ) [סוטה כ.], ס) [כ"ה בתוספת פורפרים פי"ז הלכה ו'].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מר זוטרא קרי ביה למען ילמדו וכו' למען ילמדו הוא דאי ס"ד למען ילמדו: (ב) תוס' ד"ה גמר ראיה וכו' ולקמן דמרבינן. כ"ב וק"ק דהא אצטריך כל דלא מיתמ' נשים פטורין טפלים לכ"ש ר"ל דה"ק הא אי לאו [ק"ו] מהקהל אפיר מצטש לף קטן אלא] הגיע למיגיך כדקאמר ליתן שכר למביאיהם וכיון דאית לן דיבורא דכל אתיא ק"ו ומפיר גילף מהקהל אף בלא הגיע למיגיך וזה שכתבו התוספות ולקמן דמרבינן קטן שהגיע למיגיך מדכתיב כל ולא גמרינן מהקהל אף בלא הגיע למיגיך כיון דאיתרע ליה ק"ו ואלא מיגלי התם אסמכתא בעלמא הוא כדמסיק ומהאי ק"ו נמי פטור בלא הגיע למיגיך ומפרש התוס' וכי פריך לקמן דף ד' קודם דיעב מתירין אסמכתא דרבנן הוא הוה מצי לאקשויי לינמר מהקהל אף בלא הגיע למיגיך: (ג) ד"ה אלא וכו' לא מצי מפיק בלאו למען ישמעו דלא: (ד) בא"ד ונס איצטריך למען ישמעו כדאמרינן לקמן: (ה) ד"ה תרס וכו' ואפי' כתונת אחד לכל אחד וכו' ור' יוסי אומר אפי' אזן אחת לכל אחד: (ו) ד"ה מפעמים וכו' הוה מדאסמכיה רגלים:

גליון הש"ם

תוספות ד"ה חרש וכו' אין לבל אחד ואחד. עיין יומא דף ל: ע"ג תוספות דף קא ע"ב תוספות ד"ה ש"מ: ד"ה מפעמים נפקא ובו' דמפעמים נפקא. עיין תוס' ר"ה דף ה ע"א ד"ה שלמי פקח:

מוסף רש"י

פרט לבעלי קבין. מי שנתתך רגלו כפרק לאמצע סמוך לשוקו ומוקף קב מקבל כתיתין ונותן שוקו לתוכה וקורין אשקל"ל, שפטור מן הראיה, דאין לו רגל (ערכין יפ:). מה יפו פעמיך בנעלים. נעליית רגלים (סוכה מס:). שהיה תחילה לגרים. נכנסת לגו להתגייר (שם:). האמרת. לשון חזיות ושבח, כמו יתאמרו כל פועלי און (ברכות ו:).

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהלכות תגיגה הלכה כ:
יב ב ג מיי' שם פ"ג הלכה ו' סמג עשין רט:

תורה אור השלם

1. הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיָרְאוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: דברים לא יב
2. בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: דברים לא יא
3. שֵׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה: שמות כג יד
4. שֶׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאָדֹן יְיָ: שמות כג יז
5. תִּרְמְסֶנָּה רֶגֶל רַגְלֵי עָנִי פַּעֲמֵי דַלִּים: ישעיהו כו ו
6. מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן: שיר השירים ז ב
7. נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי אֶרֶץ מְאֹד נַעֲלָה: תהלים מז י
8. וַיִּקָּחֻהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבֹּרָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם: בראשית לז כד
9. אֶת יְיָ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ: וַיְיָ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו: דברים כו יז-יח
10. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: דברים ו ד

רבינו חננאל

חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה וחרש שאינו שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה. ומנא לן דהני פטורין מן הראיה דגמר ראיה ראיה מהקהל וכתיב ביה בהקהל למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר. ומקשינן איני דכל מאן דלא ממלל לא גמר והא הנהו חרי אילמי דבבא רבי רחמי עלייהו ואתפתחו ואשתכחו דהוו גמירי הלכתא וספרי וסיפרא ותוספתא וכולה תלמודא ופריק מר זוטרא קרי ביה למען יילמדו הן לאחרים ורב אשי קאי כוותיה דודאי לילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמורי הוא לאחריני. הא דא"ר תנחום חיגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה פשוטות הן. בת נדיב בת אברהם שנקרא נדיב כו'. והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com